

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура завжди існує як традиція. Кожне культурне середовище прагне зберегти певну культурну атмосферу. Микола Бердяєв, вважає, що суспільна культура завжди будується таким чином, що цінності нижчого порядку завжди намагаються підпорядкувати собі цінності вищі. Натомість творці культури завжди намагаються відокремитися від загалу, «не розчинитися» серед натовпу, зробити або здійснити щось незвичайне, нове. Дехто вважає, що вічний конфлікт існує також між творцями культури й державою, бо держава завжди намагається людей творчих перетворити на своїх слуг або ж примусити їх визнати середній рівень за найбільш «нормальний». Творення культури в усіх сферах спрямоване на досягнення певної досконалості, найвищого рівня або вищої якості як у пізнанні, так і в мистецтві, моральності, культурі людських відносин. Істина, краса, правда, кохання, за словами Бердяєва, не залежать від кількості, це - якості. Справжня культура несумісна з натовпом, вона спрямована на особистість і твориться особистістю. Адже кожна людина творить саму себе, вона завжди - продукт культурного саморозвитку. Людська геніальність полягає у вмінні побачити звичайне під іншим кутом зору, інакше, ніж це бачать інші. Побачити звичайне як чудо - з цього акту здивування нерідко починається творчість. Творець культури, хоч би в якій галузі він творив, близький до самої природи, до самого життя. У ньому він знаходить невичерпне джерело свого творчого натхнення. А псевдокультурна метушня близьких до культури, але відірваних від життя людей здатна породити лише підробки під справжні культурні цінності.[4]

Мета. Проаналізувати людину як творіння чогось вищого і творця культури, опираючись на статті та дослідження філософів та мислителів як і минулих часів, так і сучасності. Визначити, чи людський талант це дар чогось вищого, чи це набуті завдяки часу та досвіду навички.[3]

Актуальність постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше, Бердяєв М. О., а також і українські, такі як Вернадський В. І. та Мельник В.В.. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу. Також є питання, що полягає в тому, чи людський талант це дар чогось вищого, чи це набуті завдяки часу та досвіду навички. Ще одним фактором актуальності дослідження даної теми є те, що роль людини була і залишається ключовою в розвитку культури.[1]

Виклад матеріалу. Культура є реалізація людської творчості і свободи, звідси - різноманіття культур і форм культурного розвитку. Однак ситуація, культура легко знаходить подібність самостійного життя: вона закріплена в символічних формах, які дістаються кожному поколінню в готовому вже вигляді і виступають як загальнознаючі зразки. Складається надіндивідуальна логіка культури, яка не залежить від примхи окремої людини і визначає думки і почуття великої групи людей. Тому справедливо буде сказати, що і культура творить людину. Однак ця формула буде вірна остільки, оскільки ми пам'ятаємо, що культура сама є продуктом людської творчості: саме людина через культуру відкриває і змінює світ і самого себе (див.: Свас'ян К. А. Людина як творіння і творець культури // Зап. Філософії. - 1987. № 6). Людина є творець, і лише в силу цієї обставини - творіння культури.

Тут є не тільки наукова, але і етична проблема: що самоцінною - людина або культура? Іноді говорять про самоцінності культури, але це справедливо лише в тому сенсі, що поза культурою людина не може здійснити себе в якості людини, реалізувати свій духовний потенціал. Але в кінцевому рахунку цінність культури є похідне від самоцінності людини.

Через культуру людина може долучитися до творчих досягнень безлічі геніїв, роблячи їх трампліном для нового творчості. Але це залучення здійснюється лише тоді, коли людина починає не просто споглядати культурні символи, а оживляти культурні смисли в власній душі і власну творчість. Культура і її смисли живуть не самі по собі, а лише через творчу активність натхненного ними людини. Якщо ж людина відвертається від культурних смислів, то вони вмирають, і від культури залишається символічне тіло, з якого пішла душа (див.: Шпенглер О. Закат Європи. Т. 1. - М., 1993. С. 329).

Безумовно, в повсякденному житті важко помітити залежність культури від людини, швидше за наявності зворотна залежність. Культура є підставою людської творчості, але вона ж і утримує його в своїх смислових рамках, в полоні своїх символічних зразків. Але в переломні моменти, в епохи великих культурних переворотів раптом виявляється, що старі сенси вже перестають задовольняти людину, що вони стискають розвинувся людський дух. І тоді людський дух виривається з полону старих смислів для того, щоб побудувати нову підставу для творчості. Такий перехід до нових смислових підстав є справа генія; талант же вирішує лише ті проблеми, які не вимагають виходу за межі наявного культурного фундаменту. Талановита людина часто приходить до найнесподіваніших відкриттів, бо він розвиває загальні підстави глибше і далі, ніж це здатні зробити більшість людей. Але зробити крок за межі - це доля лише генія. «У геніальності - завжди безмір. (...) Геніальність від «світу іншого», - писав Бердяєв (Бердяєв Н. А. Філософія свободи. Сенс творчості. - М., 1989. С. 395).

Нові смислові, основи створюються індивідуальною творчістю, вони народжуються в глибинах людської суб'єктивності. Однак, щоб звідси народилася нова культура, треба, щоб ці смисли були закріплені в символічних формах і були визнані іншими людьми в якості зразка, стали смисловими домінантами. Цей процес носить соціальний характер і, як правило, протікає болісно і драматично. Сенс, народжений генієм, випробовується в досвіді інших людей, іноді «редагується», щоб його легше було прийняти в якості символу віри, наукового принципу або нового художнього стилю. А оскільки визнання нових смислових підстав відбувається в гострих зіткненнях з прихильниками старої традиції, то щаслива доля нового сенсу зовсім не означає щасливої долі для його творця.

Існує безліч культур (типів культури), реалізувалися в людській історії. Кожна культура породжує свою специфічну раціональність, свою моральність, своє мистецтво і виражається у відповідних собі символічних формах. Смисли однієї культури не перекладаються на всі сто на мову іншої культури, що іноді трактується як несумірність різних культур і неможливість діалогу між ними (див.: Шпенглер О. Закат Європи. Т. 1. - М., 1993). Тим часом такий діалог можливий в силу того, що біля витоків всіх культур загальне творче джерело - людина з його універсальністю і свободою. У діалог вступають не самі культури, а люди, для яких відповідні культури окреслюють специфічні смислові і символічні кордони. По-перше, багата культура несе в собі масу прихованих можливостей, що дозволяють перекинути смисловий міст до іншої культури; по-друге, творча особистість здатна вийти за межі обмежень, що накладаються вихідною культурою. Тому, будучи творцем культури, людина здатна знайти спосіб діалогу між різними культурами (див.: Бахтин М. М. Естетика словесної творчості. - М., 1979).

Кожна культура неповторна, і у кожній культурі є свої істини. Але тоді як оцінити ступінь розвитку культури? Може бути, визнати всі культури абсолютно рівноправними? Багато культурологи виступають з такою точкою зору. Однак, на наш погляд, є критерії оцінки культури. Ці критерії випливають з того факту, що первинною цінністю є людина, розвиток його особистості і свободи. Тому ступінь розвитку культури визначається її ставленням до свободи і гідності людини і можливостей, що надаються нею для творчої самореалізації людини як особистості.[5]

Висновки. Можливості людини як доводить наука, невичерпні. Ми зараз не використовуємо й малої частки своїх здібностей. Тому повинні постійно дбати про розширення реалізації наших можливостей, пам'ятаючи при цьому, що саме всебічний розвиток наших здібностей та їх використання на благо людства є єдиною гідною людини способом її самоутвердження у світі, засобом самозбереження людства перед загрозою глобальних катастроф і виконання свого загальнолюдського призначення у Всесвіті.[2]

Список використаних джерел

1. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модерніз. українського суспільства / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. - Л.: УБС НБУ, 2013. - 722с. - С. 391-399.
2. Гурик М., Шумка М. Комунікативна природа символу у культурному просторі / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції «Традиції і культура. Феномен діалогу: традиція і сучасність». - Київ.,
3. Мельник В. В. Аксіологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. Вип. 63. С. 208-217. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S2_2S1P03=FILEA=&S2_2S1STR=znpqgvzdia_2015_63_23
4. <https://thelib.info/filosofiya/422596-ljudina-yak-tvorec-i-tvorinnya-kultur/>
5. <http://um.co.ua/14/14-6/14-64673.html>